

ภาพลักษณ์ผู้หญิงผมสั้นกับภาวะการเป็นผู้นำ* IMAGE OF SHORT HAired WOMEN AND LEADERSHIP

นิติธร อุ่นพิพัฒน์*, ประการกาวิล ศรีจินดา, ณรงค์ อนุรักษ์ และ ปุณรภา ประดิษฐพงษ์

Nititorn Ounpipat*, Prakaikavin Srijinda, Narong Anurak and Punrpha Praditpong

หลักสูตรนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nititorn.ou@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของผมสั้นในผู้หญิงว่ามีผลต่อการมองถึงการมีภาวะผู้นำที่มากขึ้น และในโลกปัจจุบันแฟชั่นทรงผมมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทรงผมเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ภาพลักษณ์ของคนดูเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้น ทรงผมสามารถทำให้บุคลิกภาพดูดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับการแต่งตัว เหมือนกับคำสุภาษิตสำนวนไทยที่ว่า “ไถ่งานเพราะชน คนงามเพราะแต่ง” แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นภาพจำและเป็นการผลิตซ้ำ รวมถึงการประกอบสร้างของผู้คนในสมัยก่อน คือ ผู้หญิงคือเพศที่ต้องมีผมยาว และผู้ชาย คือ เพศที่มีผมที่สั้น ในสมัยโบราณประเทศไทยได้มีเรื่องราวของผู้หญิงที่ไว้ผมสั้นในสมัยสงครามที่มีการสู้รบ ผู้หญิงจะตัดผมสั้นเพื่อให้เหมือนผู้ชาย ทำให้มีส่วนให้รอดพ้นจากอันตรายของฝ่ายตรงข้ามได้ ส่วนในต่างประเทศสมัยก่อนผู้หญิงก็มักจะไว้ผมยาวมาก ซึ่งมีนัยยะ คือ การเป็นผู้หญิงสวย อยู่ในสังคมชั้นสูง มีความเป็นอยู่ที่ดี สุขสบาย และภาพลักษณ์ภาวะการเป็นผู้นำของสตรีเพศที่มีผมสั้นสังคมอาจจะมีมุมมองว่าการมีผมสั้นทำให้ดูมีภาวะการเป็นผู้นำที่มากกว่าผมยาว ซึ่งทำให้ดูมีภาพลักษณ์ที่คล้ายผู้ชาย ดูคล่องตัว และดูมีความน่าเกรงขามมากกว่าผมยาว ในหมู่ผู้นำเพศหญิง ยังพบว่า มีหลายคนที่มีผมสั้น หรือผู้หญิงที่มีตำแหน่งหน้าที่สูงในองค์กรก็มีผมสั้น รวมไปถึงการสื่อสารของภาพยนตร์บางเรื่องก็มีการสื่อโดยใช้ภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นผู้นำหรือตัวละครหลักที่มีผมสั้น

คำสำคัญ: ผู้หญิงผมสั้น, ผมสั้นกับภาวะการเป็นผู้นำ, ภาพลักษณ์ผมสั้น

Abstract

The purpose of this academic article is to study the image of short hair in women and how it affects perceptions of leadership in the modern world. Fashion trends, including hairstyles, have evolved over time, influencing the image people present. Hairstyles can enhance one's appearance, similar to clothing, as reflected in the Thai proverb, "A beautiful chicken is beautiful because of its feathers, a beautiful person is beautiful because of their attire." Historically, the association between hair length and gender roles has been culturally reinforced. Traditionally, women were expected to have long hair, while men had short hair. During wartime in ancient Thailand, women would cut their hair short to resemble men, helping them avoid danger from enemies. In contrast, long hair in historical Western societies often symbolized beauty, high social

* Received July 23, 2024; Revised August 14, 2024; Accepted August 21, 2024

status, and a comfortable lifestyle for women. The article posits that short hair in women can be perceived as a sign of increased leadership qualities. Short hair is often associated with a masculine appearance, agility, and a commanding presence. Many female leaders and high-ranking women in organizations tend to have short hair. This perception is also reinforced in some films, where female leaders or main characters often sport short hair, signifying strength and authority.

Keywords: Women With Short Hair, Short Hair and Leadership Situation, Short Hair Image

บทนำ

ในปัจจุบันภาพลักษณ์มีความสำคัญต่อบุคคลมาก โดยเฉพาะคนที่เป็ผู้นำ คนที่มีบทบาททางสังคม และต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม ภาพลักษณ์ภายนอกเป็นสิ่งที่คนจะมองเห็นเป็นอันดับแรก และผู้หญิงที่มีบทบาททางสังคมในปัจจุบันตอนนี้ก็เป็นที่ยอมรับมากขึ้น และผู้หญิงที่เป็นผู้นำหลาย ๆ คนก็ต้องดูแลภาพลักษณ์ตัวเองให้ดูดี ทรงผมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ทรงผมสามารถสื่ออะไรหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสะอาด สุขภาพของ รวมถึงภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์กับทรงผมนั้นมีประวัติที่สืบต่อกันมานาน และเป็นสิ่งที่คุ้นชิน ทำให้คิดว่าภาพลักษณ์จะดูเป็นอย่างไรถ้าไว้ทรงผมในแบบต่าง ๆ ถ้าพูดถึงทรงผมของประเทศไทยสมัยที่ยังมีสงครามสู้รบกับเพื่อนบ้าน ทรงผมของผู้หญิงสมัยนั้นก็มีส่วนสร้างภาพลักษณ์ให้ดูแกร่งอย่างชายด้วยการไว้ผมสั้นเพื่อออกไปสู้รบ หรือเลียนแบบผู้ชายเพื่อให้ปลอดภัยจากการทำร้ายก็ตาม การไว้ผมสั้นเช่นบุรุษนั้นก็ทำให้ผู้หญิงดูเก่ง กล้ามากขึ้นจากภาพลักษณ์ที่มองจากภายนอก ในทางกลับกัน ในประเทศยุโรปสมัยก่อนผู้หญิงชอบไว้ผมยาว แสดงให้เห็นว่ามีอันจะกิน อยู่ดีกินดี อยู่สบาย เป็นการยกระดับตัวเองว่ามีความเป็นอยู่ที่เหนือกว่า และมีเวลาเพียงพอที่จะดูแลตัวเอง มีเวลาหวีผมและสระผมไม่ต้องตรากตรำทำงาน ไต่ ๆ และมีการเอาดอกไม้มาประดับบนเส้นผมและถักเปีย จึงเป็นที่มาของคำว่า “ผู้ชายผมสั้น และ ผู้หญิงผมยาว” (ศวริศ ศรีฤทธิประดิษฐ์, 2560) จากถ้อยคำนี้ทำให้สามารถบอกได้ว่า ค่านิยมของการไว้ทรงผมที่ถือต่อ ๆ กันมา หากผู้หญิงที่ผมสั้นย่อมมีภาพลักษณ์เฉกเช่นบุรุษ ทำให้ส่งผลในปัจจุบันผู้หญิงที่เป็นผู้นำที่มีทรงผมสั้นจะทำให้ดูมีภาวะการเป็นผู้นำมากขึ้นกว่าผมยาว และการผลิตซ้ำของสื่อไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ก็มีการสื่อเรื่องภาพลักษณ์ทรงผมของผู้หญิงที่ผมสั้นพร้อมกับการมีภาวะการเป็นผู้นำ การศึกษานี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า ผมสั้นในผู้หญิงจะสร้างภาพลักษณ์ที่ดูมีภาวะผู้นำมากขึ้น และพยายามลบภาพว่าผมสั้นแล้วจะดูแกร่งเหมือนผู้ชาย แต่ควรจะเป็นผมสั้นแบบผู้หญิงก็ดูเก่ง แกร่ง ได้เช่นกัน จุดประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของผมสั้นในผู้หญิงว่ามีผลต่อการมองว่ามีภาวะผู้นำที่มากขึ้น

ภาพการเหมารวม (Stereotype)

คตินิยมหรือทัศนคติของสังคมทั่วไปที่มีต่อบุคคลอื่น ชาติอื่น การเหมารวมเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ภายในสังคมที่มองสิ่งต่าง ๆ เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินจากภายนอกหรือภายในก็ตาม (กฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์, 2560) คำว่า “ภาพเหมารวม” มีการใช้ครั้งแรกราว 80 ปีก่อน ในปี ค.ศ. 1922 เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อว่า “วอลเตอร์ ลิปป์แมน” (Walter Lippman) เป็นนการอธิบายเรื่องการตัดสินบุคคลโดยอาศัยความเป็นชาติพันธุ์ (ethnic) ของผู้นั้น แต่ในปัจจุบันนี้คำว่า ภาพเหมารวมใช้อย่างกว้างขวางถึงการอธิบายตัดสินบุคคลโดยอาศัยจากความเป็นกลุ่มเดียวกันของบุคคล (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2548)

สรุปได้ว่าการเหมารวมเป็นการที่สังคมนั้นทำให้เกิดการสร้างภาพจำในหมู่คน หรือวัฒนธรรมนั้น เช่น คนส่วนมากที่มองว่าคนใส่แว่นมักเรียนเก่ง สังคมส่วนใหญ่จึงเหมารวมว่าคนใส่แว่นเรียนเก่ง แต่ความจริงแล้วคนใส่แว่นที่เรียนไม่เก่งก็มี หรือแม้แต่ คนใส่หน้ากากแพง ขบถแพง เสื้อผ้าแบรนด์เนม ต้องเป็นคนที่ฐานะดีร่ำรวย หรือ

คนที่ใส่รองเท้าแตะกางเกงขาสั้นเสื้อยืด ก็จะถูกสังคมมองว่า เป็นคนฐานะปานกลางถึงจนยากลำบาก ในทางกลับกัน คนที่แต่งตัวธรรมดา อาจมีฐานะดี ร่ำรวย ก็เป็นไปได้ ดังนั้น การเหมารวมไม่ได้หมายความว่า จะต้องผิดหรือถูกเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยรอบด้านที่สังคมยอมรับและมองเห็น การที่ผู้หญิงผมสั้นหรือแต่งตัวคล้ายผู้ชายจะถูกมองว่าเป็น ทอม หรือเป็นผู้หญิงที่ดูเก่งและมีความกล้ามากกว่าผู้หญิงทั่วไป ซึ่งสังคมมีการสร้างความหมายของสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา ด้วยลักษณะต่าง ๆ ของเพศสภาพที่มีภาพจำกัน ต่อ ๆ กันมา การที่ผู้หญิงมีผมสั้นทำให้มองดูเป็นผู้ชาย หรือมีภาพของผู้ชายในเพศหญิง ทำให้เกิดการแบ่งแยกลักษณะภายนอกกับเพศสภาพที่ต่างออกไป

แนวคิด “ภาวะผู้นำ” กับ “เพศสภาพหรือเพศภาวะ” (Gender)

Stogdill, R. M. พบว่า ผู้นำมักมีลักษณะเฉพาะ เช่น ความฉลาด ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และความเชื่อมั่นในตนเอง (Stogdill, R. M., 1948) ในอีกด้าน Greenleaf, R. K. เสนอว่าผู้นำแบบผู้รับใช้ (servant leadership) มุ่งเน้นที่การบริการและช่วยเหลือผู้ตามเพื่อให้พวกเขาเติบโตและพัฒนาตนเอง ผู้นำในสองด้านนี้ดูสอดคล้องกับนิยามความเป็นเพศชายในด้านครอบครัวความเป็นพ่อที่ต้องเก่ง และรับผิดชอบครอบครัว (Greenleaf, R. K., 1977) และแม่ในผู้นำแบบผู้รับ ใช้ต้องดูแลลูกและสนับสนุนให้เค้าเติบโต ความต่างในเรื่องเพศสภาพอาจจะทำให้ความเป็นผู้นำถูกแบ่งแยกในส่วนตัวลักษณะต่าง ๆ เพศสภาพก็มีการแบ่งของภาวะผู้นำไว้โดยการสร้างความหมายของเพศสภาพ เพศสภาพ คือ เพศที่ถูกขัดเกลาร่างขึ้นมา โดยการแบ่งความเป็นหญิงและชาย ซึ่งมีการหล่อหลอมและวัฒนธรรมให้หน้าที่แตกต่างกันออกไป ในอีกมุมหนึ่งสังคมได้กำหนดสถานะทางเพศ ซึ่งอาจมาจากองค์ประกอบอื่น ๆ นอกจากนี้สถานะทางเพศก็ยังมีเพิ่มขึ้นอีกมากมาย เช่น กระเทย ทอม ดี เกย์ ที่มีบทบาทต่างกัน (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) สก็อต Scott, Joan W. กล่าวว่า ความเป็นเพศ เป็นการจัดระเบียบทางสังคมของความแตกต่างทางเพศ เป็นองค์ความรู้ที่สร้างความหมายให้กับความแตกต่างของร่างกาย และความหมายนี้จะแตกต่างกันตามวัฒนธรรม กลุ่มทางสังคม และเวลา (Scott, Joan W., 1988)

กล่าวได้ว่า เพศสภาพหรือเพศภาวะ คือ เพศที่ถูกกำหนดบทบาท ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งแต่ละบทบาทของแต่ละประภะนั้นจะไม่มีตายตัวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละยุค อย่างเช่นในยุคก่อนที่สังคมจะ กำหนดให้ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิง ออกไปทำงานนอกบ้าน มีภาวะการเป็นผู้นำเข้มแข็ง เหมือนช้างเท้าหน้าที่ดูแลครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะมีหน้าที่ทำงานบ้าน ทำกับข้าว ดูแลงานภายในบ้าน มีความเรียบร้อยนุ่งกระโปรง สุภาพอ่อนโยน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย แม้กระทั่งเพศที่แตกต่างออกไป เพศที่สาม เกย์ กระเทยหรือทอม ดี ต่าง ๆ ก็จะมีลักษณะที่ต่างกัน เช่น เกย์ที่มีความรู้สึกเหมือนผู้หญิงก็ไม่จำเป็นต้องเป็นช้างเท้าหน้าดูแลครอบครัวอาจจะมีความอ่อนโยน มีบุคลิกที่เรียบร้อย เหมือนผู้หญิงหรือทอม ที่มีการแสดงออกลักษณะนิสัยคล้ายผู้ชายมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเป็นผู้นำ ซึ่งทุกเพศนั้น จะมีเพศสภาพที่แตกต่างกันออกไป

บทบาทเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและเพศที่แตกต่างออกไป เช่น เกย์ที่มีความรู้สึกเหมือนผู้หญิงอาจมีบุคลิกที่เรียบร้อย เหมือนผู้หญิง หรือทอมที่มีลักษณะนิสัยคล้ายผู้ชายอาจเป็นผู้นำได้ การแบ่งบทบาทตามเพศทำให้เกิดการปิดกั้นทางความคิดและการแสดงออกในสังคม ทำให้ผู้ชายเป็นใหญ่มากกว่าในสังคม ผู้หญิงจึงเริ่มแสดงออกในแนวสตรีนิยมเพื่อยืนยันว่าพวกเธอมีความสามารถและเป็นผู้นำได้ในสังคม หากสามารถลบภาพจำของคำว่าผมสั้นแล้วจะเก่งเพราะดูมีความเหมือนผู้ชายได้ แสดงว่า สตรีได้รับการยอมรับในการเป็นเพศสภาพที่สามารถเท่าเทียมได้กับผู้ชายโดยไม่ต้องใช้สัญลักษณ์ของเพศสภาพในเรื่องของผมสั้นเพื่อเหมือนผู้ชายอีกต่อไป

สตรีนิยม (Feminist)

สตรีนิยม (Feminist) สตรีนิยมเป็นวิถีความคิดและการกระทำในการทำความเข้าใจสังคมรวมไปถึงอุดมการณ์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสิทธิความเสมอภาคของสตรี โดยการนำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ โดยผ่านผู้หญิงเป็นศูนย์กลาง สตรีนิยมไม่ได้เสนอให้ เพศหญิง ต้องเป็นใหญ่แทนเพศชาย หรือมาแทนผู้ชาย แต่เป็นการมุ่งเน้นส่งเสริม เพื่อสร้างความเท่าเทียมระหว่าง เพศหญิงและเพศชาย (Bellsos, 2559) การวิเคราะห์แนวคิดทางเพศ Butler, J. กล่าวว่า เพศ (gender) ไม่ใช่สิ่งที่กำหนดลักษณะโดยธรรมชาติหรือเป็นคุณสมบัติที่ถาวร แต่เป็นการก่อสร้างทางสังคมที่เกิดจากการกระทำซ้ำ (performative acts) ซึ่งมีผลต่อการสร้างตัวตนทางเพศ (Butler, J., 1990) และ De Beauvoir กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงถูกสร้างขึ้นโดยสังคมและวัฒนธรรม ผ่านการศึกษาเรื่องการเลี้ยงดูและความคาดหวังทางสังคม ทำให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายถูกเลี้ยงมาต่างกัน (De Beauvoir, S., 2011) และสังคมก็เป็นสิ่งที่ทำให้มีความต่างของฐานะทางเพศ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความเชื่อเดิม ๆ ที่เคยกล่าวว่า เพศหญิงด้อยกว่าเพศชาย และความแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชายนั้นเปลี่ยนกันไม่ได้ การตั้งคำถามเหล่านี้เพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ รวมถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศที่เรียกรวม ๆ ว่าสตรีนิยม (Feminist) ในปัจจุบันแนวคิดสตรีนิยมได้เติบโตอย่างรวดเร็ว หลังศตวรรษที่ 20 มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางเพศทำให้เกิดการร้องเรียนความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศมาโดยตลอดในช่วงเวลานั้น การศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับการเป็นรองของผู้หญิงไว้มากมาย แล้วได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดกระแสหลัก ๆ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นจิตวิเคราะห์แนวคิดสมัยใหม่หรือเสรีนิยม ปัจจุบันคนยอมรับ ประเด็นที่นักสิทธิสตรีนำเสนอ โดยเกี่ยวกับเรื่องประเด็นทางเพศและความเสมอภาค (เย็นจิตร ถิ่นขาม, 2553) เช่น เป็นผู้หญิงต้องเรียบร้อย อยู่บ้านไม่ไปทำงานข้างนอก สุภาพไม่วิ้วยวาย ผิดกับผู้ชายที่จะถูกปลุกฝังให้ทำงานนอกบ้าน เข้มแข็ง ซึ่งทำตามกันมาตามวัฒนธรรมกำหนด

อุษา พัดเกตุ เสนอว่าแม้จะมีการบันทึกไว้ทั่วไปว่าลัทธิสตรีนิยม นั้นได้ถือกำเนิดขึ้น ในตอนปลายศตวรรษที่ 19 แต่ความคิดแนวสตรีนิยมที่มีรากฐานอยู่บนความเชื่อในความเสมอภาคและความเป็นอิสระของผู้หญิงและผู้ชายนั้นมีประวัติความเป็นมายาวนาน การดิ้นรนต่อสู้เพื่อแสวงหาความเสมอภาคก็คงจะไม่ใช่ความคิดของสตรีผู้ถูกกดขี่ในยุคหลัง ๆ เท่านั้น (อุษา พัดเกตุ, 2551) ผู้หญิงยุคใหม่ มีการศึกษาที่สูงทัดเทียมผู้ชาย มีการประกาศความต้องการอย่างชัดเจนจนมีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี จนมีการตีกรอบความเชื่อที่ว่าความคิดแนวสตรีนิยม เป็นความคิดของผู้หญิงยุคใหม่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความอิสระ จนลืมนึกถึงความเท่าเทียมทางสิทธิสตรีเพศนั้น เป็นสิ่งที่เปราะบาง ไม่ได้ถูกตีกรอบไว้ด้วยข้อจำกัดทางเวลาหรือสถานที่ ดังนั้น ความเป็นสตรีนิยม ในความหมายกว้าง ๆ จึงครอบคลุมไปถึงทฤษฎีทางสังคม รวมถึงทางการเมืองและหลักปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับอิสระเสรีภาพของ โดยมีหลักการพื้นฐานว่า เพศไม่ควรจะเป็นปัจจัยในการบ่งชี้อัตลักษณ์และสิทธิทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของมนุษย์ ประเด็นนี้ได้ถูกนำมาอภิปรายกันอยู่เสมอคือค่านิยมชายเป็นใหญ่ หรือ ปิตาธิปไตย (patriarchy) ที่คนคติแบบเหมารวม (stereotyping) การมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (sexual objectification) โดยที่ กล่าวมาข้างนั้นทำให้เห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันนั้นผู้หญิงมีการศึกษาที่สูงขึ้น และได้เข้ามามีบทบาททางสังคมและการเมืองเท่าเทียมกับผู้ชาย จนหลายครั้งมีการเรียกร้องเกี่ยวกับสตรีนิยม การให้ผู้หญิง มีคุณค่ามากขึ้นมีบทบาทภายนอกบ้านได้เท่าเทียมกับกับผู้ชายอีกด้วย

ความเป็นหญิงหรือชายที่มาจากความรู้สึกหรือสถานภาพทางกฎหมายเป็นสิ่งที่สังคมและวัฒนธรรมได้ปลุกฝังให้เป็นบทบาทนั้น ๆ ดังนั้น เพศที่ถูกกำหนดจากสังคมจึงสามารถเปลี่ยนได้ตามสภาวะหรือเงื่อนไขในแต่ละยุคสมัยก็ได้ (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2551) คุณลักษณะของแต่ละเพศที่ปรากฏขึ้นนั้นไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ แต่ล้วนถูกสร้างมาจากการขัดเกลาทางสังคม เพศจึงกำหนดความเป็นตัวตน ความรู้และความสามารถ ดังนั้น คำว่าเพศ กับ เพศสภาพ จึงแตกต่างกันเนื่องจาก เพศ เป็นลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่เพศสภาพ

เปลี่ยนแปลงได้เพราะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างและให้คุณค่าจากสังคม นั้นเอง ซึ่งในปัจจุบันก็มีเพศสภาพที่แตกต่างออกไปจากแค่ หญิงและชาย โดยที่บางประเภทผู้หญิง อยากเป็นผู้ชาย อยากมีความแข็งแรง กล้าหาญ มีความสามารถที่ไม่ด้อยกว่าผู้ชาย สามารถดูแลครอบครัว จนแม้กระทั่งเป็นช่างทำหน้าให้ครอบครัวได้ แต่งตัวตัดผมให้มีลักษณะเหมือนเพศชาย ทำให้ดูน่าเชื่อถือ น่าเกรงขาม เปรียบได้ว่าจะการที่ผู้หญิงผมสั้นนั้นดูมีภาวะการเป็นผู้นำ ซึ่งบางครั้งผู้หญิงผมสั้นนี้ก็อาจเป็น เพศหญิง ที่ไม่ได้อยากเป็นผู้ชาย เพียงแต่ อยากมีความเท่าเทียมและทำ อะไรได้เหมือนที่เพศชายทำได้ เป็นต้น

สตรีนิยมกับทรงผมสั้น

พบว่า ทรงผมสั้นมีบทบาทกับการเรียกร้องและแสดงออกของผู้หญิงในความเท่าเทียม Rudolph กล่าวถึงวิวัฒนาการของทรงผมผู้หญิงในทศวรรษ 1920 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมากและการเกิดขึ้นของวัฒนธรรม "ฟลอปเปอร์" (flapper) จุดเด่นที่สำคัญประกอบด้วย การเกิดขึ้นของทรงผมบ๊อบซึ่งส่งผลกระทบต่อทางวัฒนธรรม ทรงผมบ๊อบไม่เพียงแต่เป็นแฟชั่น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในสังคม ทำให้ผู้หญิงแห่ไปร้านตัดผมเพื่อรับทรงผมใหม่ (Rudolph, 2014) ซึ่งแสดงถึงความต้องการในเสรีภาพและความเท่าเทียม และ Cerina กล่าวว่า การตัดผมสั้นของเธอในวัยเด็กทำให้ดูเหมือนผู้ชาย และเป็นการที่สังคมเหมารวมเรื่องทรงผมว่าผมสั้นนั้นเหมือนผู้ชาย (Cerina, 2021) ในขณะที่ Dray มองว่าผมสั้นนั้นถูกมองว่ามีความมั่นใจและมีอำนาจมากขึ้นในบางแง่มุม (Dray, 2016) ดังนั้นไม่แปลกเลยที่ผมสั้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ทรงผมสั้น ยาว ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์มีการสร้างการตีความหมายยาวนาน ในแต่ละประเทศก็จะมีการสร้างค่านิยมในช่วงเวลานั้น ๆ และเกิดภาพจำฝังใจคนสืบต่อกันมาเป็นรุ่น ๆ จนถึงปัจจุบัน จนเป็นค่านิยม ของสิ่งนั้น ๆ ที่เกิดขึ้น

ค่านิยม และ ค่านิยม ในสถานการณ์ที่ต่างกัน “ผมสั้น และ ยาว”

ภาพที่ 1 กลุ่มสตรีที่ไว้ผมสั้นเหมือนบุรุษในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นนางสนมหรือนางในวังส่วนมากจะไว้ผมยาว ส่วนชาวบ้านบ้างก็ไว้มวยผม ผมสั้น ผมยาว พอต่อมาบ้านเมืองระสับระส่าย มีศึกสงครามเลยตัดผมสั้นให้ดูเหมือนบุรุษการที่ผู้หญิงสมัยก่อนตัดผมสั้นนั้น จึงทำให้ดูเข้มแข็ง และทำอะไรได้ถนัด โดยไม่ต้องห่วงความสวยงามภายนอก พร้อมทั้งจะฝึกการรบ และปกป้องตัวเองได้เยี่ยงผู้ชาย ที่เป็นนักรบ และยังช่วยพรางตาข้าศึกให้รอดจากการทำร้าย (ศวริศ ศรีฤทธิประดิษฐ์, 2560) เป็นการสร้างภาพลักษณ์ภายนอกให้ดูเป็นนักรบ และทำให้ดูมีกำลังพลมากขึ้น เพื่อหลอกลวงฝ่ายตรงข้ามได้

ภาพที่ 2 ผู้หญิงในยุควิกตอเรีย (ค.ศ. 1837-1901)

Kristen Bateman ได้กล่าวว่า ทรงผมนั้นมีประวัติศาสตร์มายาวนานและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และตามวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ของแต่ละประเทศที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อน เช่น ในยุคของเสรีชนที่อเมริกาก็จะมีกลุ่มที่เรียกว่า “ฮิปปี” ก็มีการแต่งตัวและไว้ผมยาวไม่ว่าผู้หญิงหรือชายเพื่อแสดงออกว่ารักสันติ โดยผมที่ยาวอาจจะดูได้ถึงความนุ่มนวลและอ่อนโยนเพื่อสื่อถึงความรักสันติ และสันโดศ ใช้ชีวิตตามจังหวะโดยไหลไปกับอารมณ์ (Kristen Bateman, 2023)

ภาพสะท้อนของผู้หญิง หรือสตรีนิยม ที่สื่อว่าการมีผมยาวคือการมีสุขภาพดี หรือเป็นผู้ดีมีฐานะในสังคม และมีความเป็นอยู่ที่ดี (ศวริศ ศรีฤทธิประดิษฐ์, 2560)

สรุปได้ว่าค่านิยมของผู้หญิงในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน กาลเวลาและสถานการณ์ก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมตามยุคสมัย ในประเทศไทยเองเป็นประเทศร้อน และสมัยก่อนประเทศไทยยังไม่พัฒนา ด้วยความมีศึกสงครามก็ทำให้ยากที่จะไว้ผมยาว ไม่เหมือนผู้หญิงต่างชาติที่นิยมไว้ผมยาว เพื่อสื่อถึงความเป็น “ผู้หญิง” ที่มีความสวยงาม อ่อนหวานที่มาจากผมที่ยาวสวยประดับด้วยดอกไม้ และเครื่องหอมต่าง ๆ ทำให้การไว้ผมยาวสร้างภาพลักษณ์ว่าสวยงาม พร้อมค่านิยมที่ทำให้ตัวเองดูดี เลยทำให้เกิดค่านิยมของผมยาวว่าเป็นผู้หญิงที่สวยงาม

ผลผลิตการผลิตซ้ำ “ภาพยนตร์ กับ ค่านิยมภาพลักษณ์”

ภาพที่ 3 ภาพยนตร์เรื่องบางระจัน

จากภาพแสดงให้เห็นถึงฉากที่มีการสู้รบกับพม่า เป็นภาพของสตรีเพศผสมสันเหมือนกับบุรุษแต่งตัวอกรบ คล้ายบุรุษและถือดาบอกรบเคียงบ่าเคียงไหล่และได้สละชีพตัวเองในสนามรบ ซึ่งเป็นภาพจากภาพยนตร์ย้อนประวัติศาสตร์เรื่องบางระจัน ที่เล่าถึงวีรกรรมของผู้นในหมู่บ้านบางระจันที่ต้องต่อสู้กับพม่าที่มารุกรานสยามประเทศ หมู่บ้านบางระจันเป็นหมู่บ้านด่านหน้าที่ต้องเจอกับศึกก่อนซึ่งได้ขอแรงไปทางกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงในขณะนั้น แต่กรุงเทพฯ ไม่ได้ส่งทัพมาช่วยหรือเหล่ายุทโธปกรณ์ใด ๆ เลย ทำให้หมู่บ้านต้องพึ่งพาตนเอง ทำให้เราเห็นว่าสตรีที่มีความเป็นผู้นำไว้ผมสั้นคล้ายบุรุษ ทำให้ภาพของสตรีนั้นเป็นภาพจำว่า ถ้าสตรีที่มีทรงผมเช่นนี้ คือ สตรีที่มีความกล้าหาญ เนื่องจากสตรีที่ไว้ผมสั้นในยุคนั้น มีความกล้าหาญความสามารถไม่แพ้บุรุษที่ออกไปรบ นั่นเอง

ภาพที่ 4 ชาร์ลิส เทริน (Charlize Theron) จากภาพยนตร์เรื่อง Mad Max

ภาพยนตร์เรื่องนี้มีชื่อว่า Mad max เป็นเรื่องราวที่เล่าถึงอนาคตที่ประชากรบนโลกประสบภัยร้ายขาดแคลนน้ำ และอาหาร รวมทั้งที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการฆ่าฟันกัน และมีความเชื่อใหม่ ๆ เกิดขึ้นในเรื่องของการนับถือชีวิตที่เป็นนิรันดร์แต่ต้องเชื่อในสิ่งผู้นำสั่ง บทที่ชาร์ลิส เทริน (Charlize Theron) ได้รับคือ เป็นผู้หญิงที่ผสมสันเกรียนเหมือนผู้ชาย ในชื่อ อิมเพอร์เธอร์ ฟุริโอซ่า (Imperator Furiosa) ซึ่งเป็นผู้นำ และได้เป็นผู้นำผู้ชายหลาย ๆ คนในการสู้รบกันหลาย ๆ ครั้ง ได้รับความน่าเชื่อถือ และทุก ๆ คน เชื่อฟัง ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ ตัวละคร อิมเพอร์เธอร์ ฟุริโอซ่า เป็นตัวเด่นจนจบเรื่องเช่นกัน และได้รับความสำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวละครเอกที่เป็นผู้ชายที่รับบท Max Rockatansky โดย Tom Hardy ตัวละคร อิมเพอร์เธอร์ ฟุริโอซ่า ในภาพยนตร์เป็นคนที่กล้าเสี่ยงเพื่อคนอื่น มีความเสียสละ และกล้าหาญมาก แถมยังไม่มีแขนหนึ่งข้าง มีภาระกิจต้องพาสตรีเพศที่ถูกจำจองโดยผู้นำชั่วร้ายหลบหนี และได้ถูกตามล่าจนสุดท้ายบาดเจ็บเกือบตาย ทำให้เห็น ภาพของผู้หญิงผสมสันทำตัวเสียงไม่แพ้ผู้ชาย และมีการช่วยเหลือสตรีเพศที่อ่อนแอ พร้อมช่วยเป็นผู้นำ และยังช่วยเหลือบุรุษด้วย ทำให้สตรีเพศที่ผสมสันเป็นภาพลักษณ์ที่เป็นที่จดจำของคนอีกเรื่องหนึ่ง

ภาพที่ 5 จากภาพยนตร์เรื่อง Pacific Rim

ภาพยนตร์ที่เป็นเรื่องของการต่อสู้กับสัตว์ประหลาดต่างดาว โดยที่มนุษย์เป็นผู้ต่อสู้โดยใช้หุ่นยนต์ และในภาพ คือ คนที่จับหุ่นยนต์โดยเราจะเห็นว่าผู้หญิงที่มีผมสั้นเป็นผู้จับโดยยื่นข้างผู้ชาย และจะต้องออกไปเสี่ยงอันตรายเหมือนกับผู้ชาย ผมที่สั้นทำให้ดูมีภาพลักษณ์ที่น่าเกรงขามขึ้นและดูมีความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชายในการที่ยืนข้างๆผู้ชาย

สรุปการภาพจำของการเหมารวมจากการผลิตซ้ำ ๆ ในสังคม และ สื่อเอง ก็ให้ค่าของทรงผมสั้นว่ามีความแรงแดงบุรุษ และ Geraghty, C. กล่าวว่า การเล่าเรื่องที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยสร้างภาพจำที่ชัดเจนและยังยืนในจิตใจของผู้ชม (Geraghty, C., 2000)

ภาพจำนี้คงจะหนีจากการนิยามนี้ยาก และการให้ค่านิยมว่าผู้ชายเป็นใหญ่กว่าผู้หญิง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการเปิดกว้างมากขึ้น แต่การปลูกฝังหยั่งรากลึกในระบบสังคม ย่อมจะจางหายยากจากค่านิยม เพราะการผลิตซ้ำ ๆ ที่สร้างภาพจำไปเรื่อย ๆ ทำให้ผู้หญิงในสมัยใหม่จำเป็นต้องสร้างเอกลักษณ์ของทรงผมสั้นที่เป็นสไตล์ของตัวเองเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ และเพื่อลบภาพจำของผมสั้นที่มาในฐานะความเป็นชายลงทีละน้อย ๆ

การผลิตภาพลักษณ์ของผู้นำกับผม “สั้น”

ภาพที่ 6 จิลมา วานา รูเซฟ (Dilma Vana Rousseff)

จิลมา วานา รูเซฟ (Dilma Vana Rousseff) ประธานาธิบดีคนที่ 36 ของประเทศบราซิล และเป็นอดีตประธานาธิบดีหญิงคนแรกของประเทศบราซิล ซึ่งพ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559 ก่อนหน้าที่เธอจะได้เป็นประธานาธิบดีนั้น รูเซฟเคยเป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านเผด็จการทหารที่ปกครองบราซิล ซึ่งทำให้เธอถูกจำคุกและทรมานนานถึง 3 ปี ได้ด้วยความเป็นผู้หญิงที่มีความสามารถ เธอยังดูแกร่ง เข้มแข็ง และยังอดทนต่อสู้ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ไม่แพ้ผู้ชาย ภายหลังจากที่เธอถูกจำคุกนั้น ต่อมาเธอก็ก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมือง จนได้ขึ้นเป็นประธาธิบดี (ไทยรัฐ, 2554)

ภาพที่ 7 ดาลิอา กริบาส์ ไกเต (Dalia Grybauskaitė)

ประธานาธิบดีหญิงคนแรกของลิทัวเนีย และเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ได้รับเลือกตั้ง 2 สมัย และเคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ตลอดจนเป็นกรรมการยุโรปเพื่อการวางแผนงานการคลังและงบประมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2552 เธอมักได้รับขนานนามว่า “สตรีเหล็ก” และ “แมกโนเลียเหล็กกล้า” การไว้ทรงผมสั้นและดูมีสไตล์เป็นการแสดงออกที่มีความเป็นตัวของตัวเองและดูมีความมั่นใจสูงยิ่งทำให้ดูน่าเชื่อถือ (Sherman Hollar, 2012)

ภาพที่ 8 คริสติน ลาการ์ด (Christine Lagarde)

คริสติน ลาการ์ด เป็นผู้นำที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีการคลังของฝรั่งเศส ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานธนาคารกลางยุโรป (ECB) และยังคงผ่านอุปสรรคการรักษาเสถียรภาพของระบบธนาคารในยูโรโซนในช่วงที่มีการระบาดใหญ่ ในปี 2019 และยังคงถูกกีดกันในเรื่องเพศสภาพแต่ คริสติน ลาการ์ด ก็ยังได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำหญิงที่เก่ง (Connex Team, 2564)

ภาพที่ 9 คริสติน เจนเซน (Kathrin Jansen)

คริสติน เจนเซน หัวหน้าฝ่ายวิจัยและพัฒนาวัคซีนที่ Pfizer ที่ได้คิดค้นวัคซีนในระยะเวลาไม่ถึง 1 ปี และยังคงผ่านความเสี่ยงมากมายกว่าจะมาถึงจุดนี้ได้ ความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนวงการวิทยาศาสตร์พร้อมกับการช่วยเหลือคนอื่นมากมาย (Connex Team, 2564)

จากข้อมูลจะเห็นว่าผู้นำในภาพของผู้หญิงที่มีผมสั้น มีความเก่ง และความสามารถที่มากกว่าผู้ชายในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงได้รับการยอมรับและเคารพจากผู้คนในสังคมโลก การที่มีผมสั้นก็เป็นสิ่งที่เข้ามาเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ดู แข็งแกร่ง กระฉับกระเฉง และแน่นอนทรงผมไม่สราสลอนคำวิจารณ์จากคนรอบด้านได้ ทรงผมที่ช่อนคำนิยมของผมสั้นเหมือนผู้ชายไว้ แต่การที่ผู้นำหญิงทั้งหลายทำผมสั้นอย่างมีสไตล์ของตัวเองก็เป็น การทะลวงกำแพงคำนิยม “ผู้ชายผมสั้น ผู้หญิงผมยาว” ที่ละน้อย ๆ บวกกับความเก่ง และความรู้ จะทำให้ผู้หญิงขึ้นมาเท่าเทียมผู้ชายได้ในทุก ๆ ด้าน และ ชักวันคงหมดความเลื่อมล้ำทางด้านเพศสภาพ และคำนิยมของผมสั้นในผู้หญิงที่เหมือนผู้ชาย

สรุป

ผู้หญิงผมสั้นดูมีภาวะการเป็นชนผู้นำมากกว่าผมยาว โดยคำนิยมของผมยาว คือ ผู้หญิงที่สวยงามทำให้ผมสั้นนั้นถูกนิยามในความเป็นชายและเก่งมากกว่า แต่ปัจจุบันมีการเปิดรับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น และผู้หญิงมีความสามารถเท่ากับผู้ชายมากมายในปัจจุบัน แต่ในเรื่องของการสร้างความต่างของเพศ และเรื่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่กว่า ก็ถูกปลุกฝังหยั่งรากลึกมายาวนาน และในเรื่องทรงผมก็มีคำนิยมที่ว่า “ผู้ชายผมสั้น ผู้หญิงผมยาว” มายาวนาน ก็มองว่าผู้หญิงผมยาว คือ ผู้หญิงที่มีความอ่อนไหว ดูสวยและน่าหลงใหล ส่วนผู้หญิงผมสั้น คือ ผู้หญิงที่เหมือนผู้ชาย ทำให้ภาพลักษณ์ความเป็นชายมาอยู่ไรทรงผมสั้นของสตรี กลุ่มสตรี (feminist) มีการเรียกร้องความเท่าเทียมในหลายๆด้านมานาน จนถึงปัจจุบันซึ่งทำให้เห็นว่าการกำแพงในหลาย ๆ ด้านได้ถูกพังทลาย แต่ภาพจำเหล่านั้นก็ยังคงทำงานอยู่ไม่จางหาย แต่ในทางกลับกัน การสร้างภาพของผู้หญิงที่มากับทรงผมสั้นอย่างมีสไตล์ เป็นของตัวเอง เป็นสิ่งที่ทำให้กำแพงด้านทรงผมถูกทำลายทีละน้อยในเรื่องการไว้ผมสั้นที่ว่าเหมือนชาย การสร้างภาพจำแบบใหม่ว่าผู้หญิงกับผมสั้นในสไตล์ต่าง ๆ ในแบบผู้หญิงก็สามารถเป็นได้เช่นกัน ผมสั้นไม่จำเป็นต้องอยู่ในชายเสมอไป เป็นการสร้างภาพจำใหม่ขึ้นมาได้ แต่ในเวลาที่มีการมีผมสั้นของผู้หญิงอาจจะยังหนีไม่พ้นภาพลักษณ์ที่ดูแกร่งแบบชายได้ แต่ก็ยังเป็นหมุดหมายสำคัญและโอกาสที่ดีในการสร้างภาพจำใหม่ ๆ ให้กับสังคม เพื่อสร้างคำนิยม และคำนิยมใหม่ของผู้หญิงให้มีด้านใหม่ ๆ ขึ้นมา

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVII/Download/2011-Article-03.pdf>
- กฤษณ์ อริยะพุทธิพงษ์. (2560). การคุกคามโดยภาพเหมารวม. เรียกใช้เมื่อ 9 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/stereotype-threat/>
- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2551). ประวัติศาสตร์ของเพศวิถี: ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ/เรื่องเพศใน ประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.).
- ศวิต ศรีฤทธิประดิษฐ์. (2560). ทำไมผู้ชายถึงไว้ผมสั้น และผู้หญิงไว้ผมยาว. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://medium.com/@faaksornjournal/ทำไมผู้ชายถึงไว้ผมสั้น-และผู้หญิงไว้ผมยาว>
- สุรสิทธิ์ วิทวารัฐ. (2548). ภาพเหมารวมสื่อมวลชน : Media Stereotypes. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2564 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9480000090726>
- อุษา พัดเกตุ. (2551). สตรีนิยมที่ถูกก่อสร้าง: การศึกษาการรื้อสร้างของหญิงในกรงอำนาจผู้ชายใน นวนิยาย เรื่อง เมียจ้าว. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 5(2), 41-62.
- เย็นจิตร ถิ่นขาม. (2553). สตรีนิยม (Feminism). เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/357827.%20%E0%B9%96>
- ไทยรัฐ. (2554). รุสเซฟฟ์นั่งเก้าอี้ผู้นำหญิงคนแรกของบราซิล. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/138241>
- Bellsos. (2559). Feminism คืออะไร สิ่งที่คุณเข้าใจ ถูกหรือผิด? เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2564 จาก <https://kullastreemag.com/lifestyle/feminism-คืออะไร/>
- Butler, J. (1990). Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. New York: Routledge.
- Cerina. (2021). Why short hair is still a feminist statement. Illumination. Retrieved July 25, 2024, from <https://medium.com/illumination/why-short-hair-is-still-a-feminist-statement-6ad9e0d867d4>
- Connex Team. (2564). สุดยอด 12 ผู้นำหญิง ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับคนทั่วโลก. เรียกใช้เมื่อ 7 ตุลาคม 2564 จาก <https://techsauce.co/connex/career-insight/12-women-leaders-who-inspire-people-around-the-world>
- De Beauvoir, S. (2011). The second sex. Vintage: Original work published 1949.
- Dray. (2567). The psychology of short hair: What your cut says about you Stylist. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.stylist.co.uk/beauty/short-hair-psychology/544830>
- Geraghty, C. (2000). Reinventing film studies: What is the study of film? Screen. Journal of Psychology, 41(1), 91-105.
- Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. New York: Paulist Press.
- Kristen Bateman. (2023). The long, long history of long, long hair. Retrieved October 7, 2023, from <https://www.dazeddigital.com/beauty/article/61194/1/history-of-long-long-hair-lady-godiva-kim-kardashian-extensions-femininity>

- Rudolph. (2014). Historic hair: “Bobbing” and “Waving” in the 1920s. Denver Public Library. Retrieved July 25, 2023, from <https://history.denverlibrary.org/news/historic-hair-bobbing-and-waving-1920s>
- Scott, Joan W. (1988). *Gender and the Politics of History*. New York: Columbia University Press.
- Sherman Hollar. (2012). Dalia Grybauskaite president of Lithuania. Retrieved October 7, 2024, from <https://www.britannica.com/biography/Dalia-Grybauskaite>
- Stogdill, R. M. (1948). Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *Journal of Psychology*, 25(1), 35-71.